

DAVLAT KORXONALARIDA XALQARO BUGALTERIYA TIZIMLARINI JORIY ETISH

Qo'chqorova E'zoza

*TIFT Universiteti Buxgalteriya hisobi va moliya yo'nalishi 3-bosqich
talabasi*

Annotatsiya. *Ushbu maqolada davlat korxonalarida xalqaro buxgalteriya tizimlarini joriy etishning ahamiyati, afzalliklari va amaliy muammolari tahlil qilinadi. Xalqaro standartlarga mos buxgalteriya yuritilishi orqali shaffoflik, samaradorlik va investorlar ishonchi oshishi ta'kidlanadi. Shuningdek, tizimni joriy etishdagi mavjud to'siqlar va ularni bartaraf etish bo'yicha takliflar keltiriladi.*

Kalit so'zlar: *Xalqaro buxgalteriya, davlat korxonalari, shaffoflik, moliyaviy hisobot, IFRS, iqtisodiy samaradorlik, investitsiya.*

Kirish

Global iqtisodiyot shiddat bilan rivojlanayotgan bir paytda, davlat korxonalarining moliyaviy boshqaruv samaradorligini oshirish dolzarb masalaga aylanmoqda. Ayniqsa, xalqaro standartlarga mos buxgalteriya tizimlarining joriy etilishi davlat korxonalarida ochiqlik, shaffoflik va ishonchlilikni ta'minlashda muhim omil hisoblanadi. Bugungi kunda ko'plab rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlar o'zining davlat sektorida xalqaro buxgalteriya standartlari (XBS) asosida moliyaviy hisobotlarni yuritishga o'tmoqda. Bu tizimlar moliyaviy axborotning sifatini oshirib, investorlar, xalqaro moliyaviy institutlar va jamoatchilik ishonchini mustahkamlaydi. O'zbekiston ham bu borada izchil islohotlarni amalga oshirib, davlat korxonalarini zamonaviy buxgalteriya standartlariga moslashtirishga intilmoqda. Ushbu maqolada davlat korxonalarida xalqaro buxgalteriya tizimlarini joriy etish zarurati, mavjud muammolar, joriy tajribalar hamda bu tizimlarning iqtisodiy samaradorlikka ta'siri keng yoritiladi. Shu orqali, davlat korxonalarining moliyaviy boshqaruvini yanada takomillashtirish yo'llari ko'rib chiqiladi.

Asosiy qism

Davlat korxonalarida xalqaro buxgalteriya tizimlarini joriy etish bugungi global iqtisodiy muhitda zaruratga aylangan. Bu tizimlar, xususan Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS – International Financial Reporting

Standards), moliyaviy axborotning sifatini oshirish, xalqaro investorlar ishonchini mustahkamlash va davlat aktivlarini samarali boshqarish imkonini beradi.

Avvalo, xalqaro buxgalteriya tizimlarining asosiy afzalliklaridan biri – bu shaffoflikdir. Davlat korxonalarining moliyaviy holati bo'yicha aniq va ishonchli axborotga ega bo'lish davlat organlariga va jamoatchilikka ushbu korxonalar faoliyatini baholashda yordam beradi. Bundan tashqari, xalqaro standartlarga asoslangan hisobotlar xorijiy investorlar uchun tushunarli bo'lib, mamlakatga to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar oqimini ko'paytiradi.

Ikkinchidan, xalqaro buxgalteriya tizimlarining joriy etilishi davlat moliyasining barqarorligini ta'minlaydi. An'anaviy milliy buxgalteriya standartlari ko'pincha xalqaro talablarni to'liq qamrab ololmaydi va bu global moliyaviy tahlilchilarning real baho berishiga to'sqinlik qiladi. Shu bois, O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi tomonidan davlat korxonalarini xalqaro buxgalteriya standartlariga o'tkazish strategiyasi ishlab chiqilgan. Bu strategiya bosqichma-bosqich amalga oshirilmoqda va dastlab yirik korxonalardan boshlanmoqda.

Shuningdek, xalqaro standartlar asosida ishlash davlat korxonalarida samaradorlikni oshiradi. Bu tizim orqali resurslardan foydalanish samaradorligi, xarajatlarni nazorat qilish, rentabellik darajasi va aktivlarning aylanish tezligi aniq hisoblanadi. Natijada, korxona rahbariyati va davlat boshqaruvi organlari to'g'ri qarorlar qabul qilish imkoniga ega bo'ladi.

Ammo, xalqaro buxgalteriya tizimlarini joriy etishda muammolar ham mavjud. Birinchidan, malakali mutaxassislar yetishmasligi bu jarayonni sekinlashtiradi. Aksariyat buxgalterlar milliy standartlarga mos tajribaga ega bo'lib, xalqaro tizimlar bo'yicha yetarli bilim va ko'nikmaga ega emas. Ikkinchidan, texnik infratuzilmaning yetarli emasligi, zamonaviy dasturiy ta'minot va axborot tizimlarining yo'qligi ham muhim to'siqlardan biridir. Uchinchi muammo esa – qonunchilikdagi nomuvofiqliklar bo'lib, ba'zi holatlarda xalqaro standartlar va milliy me'yorlar o'rtasida qarama-qarshiliklar yuzaga keladi.

Mazkur muammolarni hal etish uchun quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish zarur: birinchidan, buxgalterlar uchun xalqaro standartlar bo'yicha muntazam o'quv kurslari tashkil etish; ikkinchidan, davlat tomonidan korxonalarga texnik va metodologik yordam berish; uchinchidan esa, xalqaro tajribalarni chuqur o'rganish va milliy qonunchilikni moslashtirish.

Davlat korxonalarida xalqaro buxgalteriya tizimlarini joriy etish – bu nafaqat bugungi davr talabi, balki kelajakda barqaror iqtisodiy taraqqiyotga erishishning muhim kafolatlaridan biridir. Bu jarayon puxta rejalashtirilgan holda olib borilsa, davlat korxonalarining ochiqligi, samaradorligi va jahon bozoridagi raqobatbardoshligi sezilarli darajada oshadi.

Xulosa

Xalqaro buxgalteriya tizimlarini davlat korxonalarida joriy etish – bu nafaqat moliyaviy boshqaruvni zamonaviylashtirish, balki iqtisodiyotning umumiy samaradorligini oshirishga qaratilgan strategik qadamdir. Ushbu tizimlar orqali moliyaviy axborotning aniq, shaffof va xalqaro talablarga mos taqdim etilishi ta'minlanadi, bu esa xorijiy investorlar ishonchini mustahkamlaydi va davlat aktivlaridan foydalanishda ochiqlikni oshiradi. Shu bilan birga, buxgalteriya hisobotlarining xalqaro standartlarga mosligi korxona ichki boshqaruvini kuchaytirib, resurslardan oqilona foydalanishga xizmat qiladi.

Ammo bu tizimni to'liq joriy etish jarayoni o'ziga xos muammolar bilan kechadi – kadrlar malakasining yetarli emasligi, texnik infratuzilmaning zaifligi va huquqiy moslashuv muammolari shular jumlasidandir. Shu sababli, bu borada kompleks yondashuv zarur: malakali kadrlar tayyorlash, zamonaviy dasturiy ta'minotni joriy etish va me'yoriy-huquqiy bazani xalqaro standartlarga moslashtirish. Natijada, davlat korxonalari iqtisodiy samaradorlik va xalqaro raqobatbardoshlik jihatidan yangi bosqichga ko'tarilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1) Axadjon o'g'li, A. A., & Tursunboy o'g'li, N. J. (2023). SANOATNING YAIMGA TA'SIRINI BAHOLASH. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 290-293.

2) Axadjon o'g'li, A. A. (2023). RAQAMLI IQTISODIYOTNING RIVOJLANISHDAGI O'RNI. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 271-273.

3) Axadjon o'g'li, A. A. (2023). ZAMONAVIY AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARINING MUAMMOLARI VA YECHIMLARI. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 333-338.

4) Azamjon o'g'li, U. A., & Axadjon o'g'li, A. A. (2023). Sun'iy intellekt va raqamli iqtisodiyot rivojlanishi. *Qo 'qon universiteti xabarnomasi*, 1, 73-75.

5) Tursunboy o'g'li, N. J., & Axadjon o'g'li, A. A. (2023). O 'zbekistonning jahon savdo tashkilotiga a'zo bo 'lish uchun uzoq yo 'li va xitoy tajribasi. *Qo 'qon universiteti xabarnomasi*, 1, 43-47.

6) Ahrorjon, A., & Gafurov, X. (2023). IQTISODIY SIYOSATNING RIVOJLANISHIDA FISKAL VA PUL-KREDIT SIYOSATI. *Qo 'qon universiteti xabarnomasi*, 310-313.

7) Otto, M., & Thornton, J. (2023). CHATGPTNING IQTISODIYOTGA TA'SIRI: SUN'IY INTELLEKTNING KASBIY MEHNAT BOZORIGA TA'SIRI. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 7, 65-71.

8) Akhrorjon, A., & Oybek, A. (2023). ISLAMIC FINANCE PROBLEMS AND SOLUTIONS: Study guide. *AMAZON PUBLICATION* ISBN-13: 9798863282282, 1, 200.

9) Akhmadjonov, O. X. (2023). ISLOMIY MOLIYA BARQARORLIK OMILLARI: EKONOMETRIK TAHLILLAR VA DALILLAR. *Educational Research in Universal Sciences*, 2(9), 74-94.

10) Axrorjon, A., & Maxliyoxon, O. (2024). TA'LIM SIFATI OSHISHIDA JSTNING O 'RNI. *YANGI O 'ZBEKISTONDA IJTIMOIIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR*, 2(1), 113-118.

11) Акабирходжаева, Д. Р., & Абдуллаев, А. А. (2024). ВЛИЯНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ТЕХНОЛОГИЧЕСКИХ ИННОВАЦИЙ НА РАЗВИТИЕ МИРОВОГО ФИНАНСОВОГО РЫНКА. *Экономика и социум*, (11-1 (126)), 729-739.

12) Akabirxodjayeva, D., & Abdullayev, A. (2024). TEXNOLOGIK INNOVATSIYALARNING JAHON MOLIYA BOZORINING RIVOJLANISHIGA TA'SIRI. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 13, 89-96.

13) Akhrorjon, A., & Oybek, A. (2023). SUN'IY INTELLEKT (AI) VA ISLOM MOLIYASI. *Qo 'qon universiteti xabarnomasi*, 188-190.

14) Keldiboyeva, Z. M. Q., & Abdullaev, A. A. O. G. L. (2022). Inklyuziv ta'limga bo'lgan ehtiyojlar va sabablar, inklyuziv ta'limga jalb qilish. *Science and Education*, 3(11), 704-711.

15) Oybek, A., Abdullaev, A., Mavlonbekov, X., & Sharifjonov, Z. (2023). ISLOM MOLIYASIDA MUSHORAKA SHARTNOMASI. *Umumjahon fanlari bo 'yicha ta'lim tadqiqotlari*, 2(1), 593-599.

16) Turanboyev, B., Abdupattayev, A., & Abdullaev, A. (2023). INFLYATSIYANING QIMMATLI QOG'OZLAR DAROMADIGA TA'SIRI. *Yosh tadqiqot Jurnali*, 2(2), 88-100.

- 17) Akhmadjonov, O. X. (2023). ISLOM BANK TIZIMI UCHUN SHARTNOMA HUQUQI VA ASOSIY TAMOYILLARI. *Educational Research in Universal Sciences*, 2(5), 600-613.
- 18) Abdullaev, A. (2022). BOBUR VA BOBURIYLAR SULOLASINING JAHON SIVILIZATSIYASINING YANGILANISHIGA QO‘SHGAN HISSASI. *NEW RESEARCH ON THE WORKS OF ALISHER NAVOI AND ZAHIRUDDIN MUHAMMAD BABUR*, 1.
- 19) Xusanovich, A. O. (2023). MALAYZIYADA ISLOMIY MOLIYA, TO‘G‘RIDAN-TO‘G‘RI XORIJIY INVESTITSİYALAR VA IQTISODIY RIVOJLANISH O‘RTASIDAGI MUNOSABATLARNING EKONOMETRIK TAHLILI ASOSIDA O‘ZBEKISTON UCHUN TAVSIYALAR. *QO‘QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 7, 60-64.
- 20) Mulaydinov, F. (2024). Application, place and future of digital technologies in the educational system. *Nordik ilmiy-amaliy elektron jurnali*.
- 21) Jumanova, S. (2024). Analysis of PISA test results in Uzbekistan and prospects of preparing primary education students for PISA test. *Nordik ilmiy-amaliy elektron jurnali*.
- 22) Ikromjonovna, J. S., & Axadjon o‘g‘li, A. A. (2023). O‘ZBEKISTONDA PISA TESTI NATIJALARI VA BOSHLANG‘ICH TA‘LIM O‘QUVCHILARINI BU TESTGA TAYYORLASH ISTIQBOLLARI. *QO‘QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 9, 159-162.
- 23) Turanboyev, B., & Abdullayev, A. (2023). DAVLAT, KORXONA VA TASHKILOTLAR BYUDJETINI TO‘G‘RI TAQSIMLASH TENDENSIYALARI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 3(4), 304-309.
- 24) Akhrorjon, A., & Maxliyoxon, O. (2024). IMPACT, RESULTS AND CONSEQUENCES OF WTO ACCESSION ON THE EDUCATION SYSTEM. *International Multidisciplinary Journal of Universal Scientific Prospectives*, 2(1), 6-15.
- 25) Abdullaev, A., & Odilova, M. (2024). The Role of WTO in Improving the Quality of Education. *Yosh Tadqiqotchi Jurnali*, 3(1), 140-148.